

Марко Беденко

ВДУМЛИВЕ ЧИТАННЯ

- ✓ Розуміємо
- ✓ Аналізуємо
- ✓ Генеруємо

*Навчальний посібник
для 3-го класу*

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 82-93(075.2)
ББК 83 я71
Б38

Беденко М.В.

Б38 Вдумливе читання. Розуміємо, аналізуємо, генеруємо : навчальний посібник для 3-го класу / М.В. Беденко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014 — 72 с.

ISBN 978-966-10-3744-0

Посібник дає змогу формувати навички смислового читання, а саме: розуміти зміст науково-популярного й інформаційного текстів; аналізувати прочитане; генерувати усні й письмові тексти. Це сприятиме встановленню міжпредметних зв'язків і забезпечить ефективне навчання.

Кожен розворот посібника — це окремий урок. У кінці посібника подано методичні вказівки.

Для вчителів початкових класів, третьокласників та їхніх батьків.

УДК 82-93(075.2)
ББК 83 я71

Навчальне видання

БЕДЕНКО Марко Васильович

ВДУМЛИВЕ ЧИТАННЯ

- ✓ Розуміємо
- ✓ Аналізуємо
- ✓ Генеруємо

*Навчальний посібник
для 3-го класу*

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Марія Мигаль*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Віталія Кравчука*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 23.10.2013. Формат 60x84/8. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Умовн. друк. арк. 8,37. Умовн. фарбо-відб. 8,37.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-3744-0

9 | 789661 | 037440

© Беденко М.В., 2014
© Навчальна книга — Богдан, 2014

ПЕРЕДМОВА

Мета посібника — навчити дітей отримувати інформацію і знання з тексту.

Самостійний аналіз прочитаного — невід’ємна частина сучасного навчання. А наш посібник спонукає дитину до читання. Завдання допомагають учням краще зрозуміти зміст, виокремлювати найважливіше, узагальнювати інформацію одного тексту, а також пов’язувати його з прочитаним раніше.

Робота із заголовками, усні та письмові перекази вчать дитину висловлювати свої думки.

Така інтелектуальна робота важка для учнів, тому наші тексти короткі і, водночас, цікаві. На кожному уроці потрібно працювати з кількома текстами. Треба залучити немало зусиль, щоб усе зрозуміти і виконати усі завдання. Лише така робота дає змогу вийти на той рівень, якого вимагає Державний стандарт загальної початкової освіти.

Узагальнюючи, хочемо зазначити, що наш посібник:

- готує дитину до майбутніх навчальних навантажень;
- формує навички сприйняття, аналізу і генерування інформації;
- розвиває розуміння рідної мови і її логічних структур.

ПОРЦЕЛЯНА

Порцеляну отримували в Китаї у 620 році. У Європі її навчилися виготовляти лише через 1100 років. Від Китаю до Європи дуже далеко. Порцеляну доводилося везти або на пароплавах через півсвіту, або на верблюдах через пустелю. Не дивно, що цей матеріал коштував дорожче від золота. Дружки посуду, що розбився в дорозі, вставляли у рами і вішали наче картини на стіни для прикрашення будинків.

Де вперше виготовили фарфор?

- У Китаї. В Індії. В Англії.

Багато продуктів, до яких ми звикли, «прийшли» на наш стіл здалеку. Відомий усім нам кавун прибув з Африки, а його рідний брат гарбуз — з Америки. Помідори і картопля теж «американці». Батьківщина цибулі та часнику — Афганістан. Навіть квасоля з'явилася в наших краях якихось 300 років тому. Як і какао, вона за походженням «американка». А назва «гречка» прямо вказує на походження цієї рослини. Ось як подорожували культурні рослини.

1) Де батьківщина кавуна?

- Америка. Азія. Африка. Європа.

2) Де батьківщина гарбуза?

- Америка. Азія. Африка. Європа.

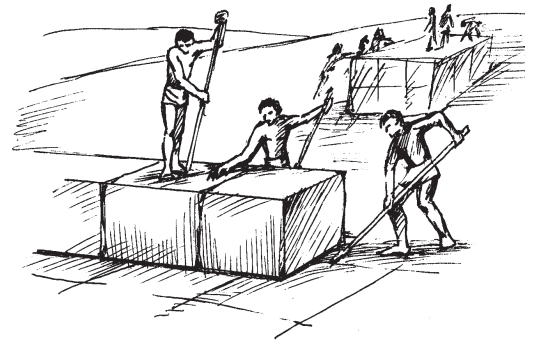
3) Які рослини походять з Америки?

- Какао. Ківі. Капуста. Квасоля.

БЕТОН — ШТУЧНИЙ КАМІНЬ

Дивовижна річ єгипетські піраміди. Їх будував народ цілої країни впродовж багатьох років. Для цього потрібно було вирізати зі скель мільйони кам'яних блоків, надати їм правильну форму, перевезти їх в інше місце і скласти у величезну споруду. Недарма піраміди в давнину вважали одним із семи чудес світу. У Давньому Римі теж будували величезні споруди. Але для їх зведення не прикладали таких зусиль, тому що римляни придумали штучний камінь — бетон. Бетонний блок можна зробити будь-якої форми, його не треба обтисувати й вирізати зі скелі. Тож робота була простішою.

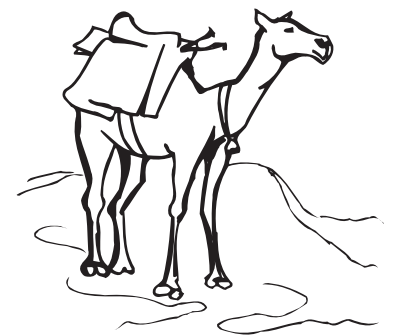

Який із цих каменів роблять штучно?

- Граніт. Бетон. Базальт.

Слово «верблюд» походить від арабського слова «краса». Ця тварина є священною в північній Африці. І верблюд справді захоплює захоплення. Тобі вже відомо, що він може не пити кілька днів. А чи знаєш ти, що верблюд може випити до 200 літрів води за один раз? Існує теорія, що вологу ця тварина зберігає у своїх горбах. Але це не так! У горбах накопичується жир, який допомагає знизити температуру всього тіла (вона становить від 34 градусів Цельсія вночі до 41 градуса протягом дня).

А ще ця тварина дивовижним чином може закрити свої ніздрі від вітру й піску, коли це необхідно.

1) Від якого арабського слова походить слово «верблюд»?

- Витривалість. Сила. Краса.

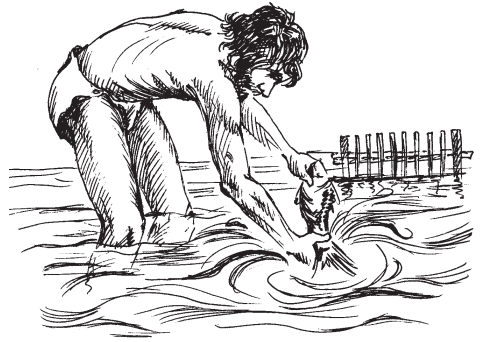
2) Що накопичують верблюди у горбах?

- Сіль. Жир. Воду. Їжу.

ПРИПЛИВИ І РИБОЛОВЛЯ

Двічі на добу рівень води в морі збільшується і двічі спадає. Це явище називають припливом і відпливом. Учені зовсім недавно зрозуміли причину цих явищ. Та люди використовували їх здавна, ще у кам'яному віці. Вони будували на міліні пастки з каменів і палок, і риба залишалася в них, коли вода відходила з відпливом.

Кого ловили люди кам'яного віку з допомогою припливу?

- Зміїв. Птахів. Риб.

Улюблене заняття тисячів чоловіків — риболовля. Посидіти на березі з вудкою — що може бути краще! Зварити юшку, що пахне димком! А вдома розповісти рибальські історії, перебільшуючи зовсім трішки. Про хитрих карасів, велетенських карпів і лютих щук, про рибу, яка зірвалася з гачка. А потім заснути з мрією її зловити. Адже головний улов завжди попереду. Чи знаєш ти, що рибальському гачку 20 тисяч років? А ось рибальські сітки значно молодші. Їм лише 10 тисяч років.

1) Що давніше?

- Рибальський гачок. Рибальська сітка.

2) Скільки років рибальському гачку?

- 10 тисяч років. 20 тисяч років. 30 тисяч років.

3) Про кого люблять розповідати рибалки?

- Про хитру лисицю. Про хитрого карася.
 Про хитрого продавця вудочок.

Чим схожі між собою тексти із третього та четвертого завдань?

клад: брати Райт, газетна замітка, винахідник, французька копія американського літака. Учні здогадуються, що це — список ключових слів до тексту «Літак Сантос-Дюмона». Хтось із третьокласників робить спробу переказати цей текст.

Важливо пояснити дітям, що кожному із них потрібен свій список ключових слів для переказу розповіді. Цілком можливо, що список ключових слів, записаний на дошці, допомагає одному учневі згадати текст, а в іншого він не викличе жодних асоціацій.

Урок 9 (стор. 20-21).

Школярі опрацюють тексти, відповідають на запитання.

На цьому уроці учні намагаються переказати один із прочитаних текстів без складання списку ключових слів. Якщо не вдається, учитель допомагає їм.

Урок 10 (стор. 22-23).

Спочатку третьокласники працюють над текстами за засвоєним алгоритмом: читають, обговорюють, відповідають на запитання.

У тексті із завдання 3 зазначається, що озеро Світязь — друга за розміром природна водойма. Варто розпитати учнів, чи комусь із них відома назва найбільшого озера України. Якщо ні, можна провести пошукову роботу на уроці або дати дітям завдання додому.

Завдання 5 не повинне бути складним для третьокласників, оскільки вони чули вже це слово, коли вивчали творчість Тараса Шевченка. Проте дехто з учнів пов'язує це слово лише з письменником, а про українських народних співців і музикантів не знає нічого.

Урок 11 (стор. 24-25).

Учні опрацюють тексти, дають відповіді на запитання.

У тексті із завдання 2 розповідається про перші автомобілі. Можна обговорити різновиди транспортних засобів, які були популярними до появи машин.

Завдання 5 передбачає порівняльний аналіз текстів. Учням легко визначити, чим вони схожі, а про відмінності між ними третьокласники розмірковуюватимуть під керівництвом учителя.

Урок 12 (стор. 26-27).

Після опрацювання текстів школярі відповідають на тестові запитання. Для третьокласників особливо цікавими будуть відомості про український гейзер із завдання 3. Для більшості ця інформація нова, тож активне обговорення обов'язково відбудеться. Слід наголосити на екологічній ситуації України, адже в тексті чітко вказано причину пошкодження гейзера — господарська діяльність.

Для виконання завдання 4 потрібно пригадати текст «Крилаті метали» (стор. 10). Щоб учням було легше відтворити зміст цієї оповіді, учитель може поставити їм кілька запитань. Якщо це не допомагає, треба прочитати текст ще раз. Потім учні складають список ключових слів, з опорою на який пишуть переказ розповіді.

Урок 13 (стор. 28-29).

Основна мета заняття — актуалізація знань, отриманих у позаурочний час. Реалізується, насамперед, в обговоренні тексту із завдання 3. Учні будуть здивовані, що давні римляни уміли будувати водопровід, обробляти свинець, а не знали про отруйні властивості цього металу. Проте в історії людства відомо безліч таких прикладів. Декому з учнів це відомо з науково-пізнавальних телепередач, енциклопедій чи Інтернету. Та якщо ніхто не виявить бажання розповісти про ці факти, перехопити ініціативу повинен учитель. Наприклад, дев'яносто років тому в багатьох американських взуттєвих магазинах використовували рентгенівські апарати для визначення розміру стопи клієнта. Сьогодні ж лікарі не рекомендують часто потрапляти під дію рентгенівського випромінювання, бо це шкідливо.

Урок 14 (стор. 30-31).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, добирають заголовки до текстів із завдань 1, 2, 4. Завдання 5 не викликає труднощів.

Урок 15 (стор. 32-33).

Третьюокласники читають тексти, обговорюють зміст прочитаного, відповідають на запитання. Варто провести порівняльний аналіз усіх 4 оповідей.

Урок 16 (стор. 34-35).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання. Цікавим для учнів буде текст із завдання 4. Можна обговорити значення ще кількох фразеологізмів.

Урок 17 (стор. 36-37).

Школярі читають тексти, беруть участь у бесіді за змістом прочитаного, дають відповіді на запитання. Завдання 5 передбачає порівняльний аналіз текстів. Учні можуть впоратись самостійно.

Урок 18 (стор. 38-39).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання. Варто запропонувати третьокласникам придумати власні питання до тексту із завдання 1 та заголовки до розповідей із завдань 2, 4.

Урок 19 (стор. 40-41).

Учні опрацюють тексти, відповідають на запитання. Щоб виконати завдання 4, третьокласники згадують текст «Планета вода» (стор. 16). Учитель може поставити їм кілька запитань. Якщо це не допомагає, треба прочитати текст ще раз. Потім учні складають список ключових слів, з опорою на який пишуть переказ розповіді.

Урок 20 (стор. 42-43).

Третьюокласники читають тексти, обговорюють, відповідають на запитання. Завдання 5 передбачає виконання порівняльного аналізу розповідей із завдань 1 і 3.

Урок 21 (стор. 44-45).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, придумують свої питання. За змістом прочитаного проводиться бесіда. Можна запропонувати учням визначити, як пов'язані тексти із завдань 1 і 3.

Урок 22 (стор. 46-47).

Школярі працюють над текстами за засвоєним алгоритмом: читають, обговорюють, відповідають на запитання, придумують власні питання. Щоб виконати завдання 5, треба уважно перечитати розповідь із завдання 3.

Урок 23 (стор. 48-49).

Над завданнями 1, 2, 3 учні працюють за засвоєним алгоритмом роботи. Для виконання завдання 4 потрібно пригадати текст «Бетон – штучний камінь» (стор. 36). Спочатку третьюокласники складають список ключових слів. Потім записують переказ тексту.

Урок 24 (стор. 50-51).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, придумують заголовки до розповідей із завдань 2 і 4. У зошитах для творчих робіт третьюокласники записують власні запитання до текстів.

Урок 25 (стор. 52-53).

Мета уроку — порівняльний аналіз прочитаного. Спочатку школярі працюють над текстами за засвоєним алгоритмом: читають, обговорюють, відповідають на запитання, придумують власні питання. Потім визначають, чим схожі оповіді із завдань 1 і 2 (вони обидві про Мексику). Далі вчитель пропонує учням назвати текст, який відрізняється від решти (це текст «Чому кактуси товсті», адже у ньому йдеться про рослину, а решта — розповіді про тварин).

Урок 26 (стор. 54-55).

Третьюокласники читають тексти, обговорюють, відповідають на запитання, складають список ключових слів до розповіді, яка їм найбільше сподобалася.

Урок 27 (стор. 56-57).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, придумують власні питання. За змістом прочитаного проводиться бесіда. Завдання 5 учні виконують самостійно, воно не викликає труднощів.

Урок 28 (стор. 58-59).

Школярі працюють над текстами за засвоєним алгоритмом: читають, обговорюють, відповідають на запитання, придумують заголовок до тексту із завдання 2.

Щоб виконати завдання 4, учні згадують текст «Ковзани» (стор. 39). Можуть виникнути труднощі, оскільки цю розповідь читали доволі давно. Проте не варто позбавляти дітей можливості переказати текст із пам'яті. Якщо вдається не дуже добре, розповідь читають ще раз. Після цього складають план і переказують текст письмово.

Урок 29 (стор. 60-61).

Третьюокласники читають тексти, обговорюють, відповідають на запитання, складають список ключових слів до розповіді, яка їм найбільше сподобалася. Завдання 5 учні виконують самостійно.

Можна запропонувати дітям написати власну розповідь про підводний світ, який може побачити людина, пірнаючи з аквалангом.

Урок 30 (стор. 62-63).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, придумують заголовки до розповідей із завдань 2 і 4. У зошитах для творчих робіт третьюокласники записують власні запитання до текстів.

Урок 31 (стор. 64-65).

Спочатку учні працюють за засвоєним алгоритмом роботи. Щоб виконати завдання 4, згадують текст про каучук (стор. 19). Можуть виникнути труднощі, оскільки цю розповідь читали давно. Проте не варто позбавляти дітей можливості переказати текст із пам'яті. Якщо вдається не дуже добре, розповідь читають ще раз. Після цього здійснюється письмовий переказ з опорою на ключові слова.

Урок 32 (стор. 66-67).

Третьюокласники читають тексти, відповідають на запитання, придумують заголовки до розповідей. Щоб виконати завдання 4, згадують текст про глибинних тварин (стор. 45). Труднощів виникнути не повинно, адже розповідь невелика.

Урок 33 (стор. 68-69).

Після опрацювання текстів учні відповідають на тестові запитання, придумують заголовки до розповідей. Щоб виконати завдання 4, згадують текст про раків-самітників (стор. 17). Спочатку діти намагаються переказати кінцівку розповіді з пам'яті. Якщо виникають труднощі, текст читають ще раз. Після цього складають список ключових слів, пишуть переказ.